

3 | BÁJKES STÁDAJ

Marita Melhus ja Ann Ragnhild Broderstad

Gävå: Getty Images/Stockphoto.com

Tjoahkkájgæsos

Uddni árru birrusij gávtses juohkka láhkásis Vuona viesádijs stádajn ja tjoahkkebájkijn. Edna sáme aj stádajn árru. Vájku la nav, de la ienemus oasse sáme varresvuoda dutkamis dagádum stádaj álggolin. Diehtovádne urbána sámij varresvuoda ja iellemdile birra le duogátjin guoradallamij «Fra bygd til by» (Bájkes stádaj).

«Fra bygd til by» la guovten oasen: akta registaranalijssa ja gatjálvissjiebmáguoradallam. Registaranalijssa tjadáduváj jagen 2011 aktisasj barggon Senter for samisk helseforskning (Sáme varresvuodadutkama guovdásj, SSHF) ja Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) gaskan. Ulmme lij gehtjadit gáktu 25 jahkebuolva 15-jagágij lidjin jáhtálam 23 sámevuona rabdaguovlo suohkanijs. Állessjattugin ienep gá juohkka goalmát sijás árrun muhtem stádan. Ienep nissuna (39 %) gá álmma (33 %) lidjin stádajda jáhtálam. Finnmárko

fylkan lidjin suohkana gánná lidjin sihke ienemus ja binnemus gudi stádajda jáhtálin, gánná Kvalsundan ja Loppan lij alemus jáhtálibme ierit (50 %), madi sáme ienepláhkosuohkana Kárásjjáhká ja Guovddagæjnno lidjin suohkana gánná binnemusá ierit jáhtálin (25 %).

Gatjálvissjiebmáguoradallam tjadáduváj jagen 2014 vuona stádaj viesádij gaskan gudi lidjin bajássjaddam 23 sáme-dáttja rabdaguovlo suohkanijn. Sijá máná gudi lidjin badjel 18 jagága aj gáhtjoduvvin oassálastáttjit. Danen li guoradallamin guokta sierra juohkusa: akta vuostasj buolva juogos ja nubbe nuppát buolva juogos.

Vuostasj buolva juohkuis oassálasstin 2058 (34 %) sijájs gudi gáhtjoduvvin. Nuppát buolva juohkuis oassálasstin 1168 (19 %). Vásstedimprosænnta lij vuolemus nuoramusáj gaskan, álmáj gaskan ja smáv, nuorttalijvuona stádajn. Gálmadisoasse oassálasstijs diededin sij li sáme.

Gatjálvissjiemán lidjin gatjálvisá tjerdalasj duogátja ja giela birra, varresvuoda, iellemvuoge, iellemdile, badjelgæhttjama, identitiehta, árbedábálasj tjehpudagáj/russtima birra, bájkkej ja kultuvrraj gullut, politihkalasj oassálasstema, vuojno sámegeielaj gáktuj, manen la jáhtám ja makkir sáme fáladagá li mánájárruhijn ja skávláj.

Álggo

Nuppát væráltoaro manŋela li moaddása Vuonarijkan rabdaguovlo suohkanijstádajda jáhtálam. Uddni árru ienep gá 80 % Vuona viesádijstjoahkkebájkijn (1). Moadda sáme li aj válljim stádajda jáhtet. Mærkkan dasi la gá Sámedikke jienastusláhko lassáj ienebut stádajn gá ieme sáme árrombájkijn (2). Ahtu la ienemus oasse varresvuoda dutkamis sáme álmuga birra dagádum rabdaguovlo viesádij gaskan. Duola degu de li dássju guokta stádasuohkana (Áltá ja Oarjje-Várjjaga) dan 25 suohkana gaskan ma li sebrudahtedum SAMINOR varresvuoha- ja iellemdileguoradallamij (lågá ienebut SAMINOR:a birra 2. kapihttalain) (3-5). Diehtovádne urbána sámij varresvuoda ja iellemdile birra lij duogátjin gá Sáme varresvuodadutkama guovdásj álgadij guoradallamav «Fra bygd til by» (Bájkkes stádaj). Dán kapihttalain gávvidip guoradallamav ja dáhtátjoahkkev ja ávdđánbuktep nágín bajep báhtusij.

«Fra bygd til by» guoradallama birra

«Fra bygd til by» guoradallamin li guokta oase: registaranalijssa jáhtálimminsstaris ja gatjálvissjiebmáguoradallam mij manáj vuona stádaj viesádijda gudi li sáme-dáttja rabdaguovlo suohkanijn bajássjaddam.

Oasse 1 – registaranalijssa

Guoradallama vuostasj oasse lij registaranalijssa mij gehtjadij állessjattukiellemav vuostasj oasev jali ietjá bágoj javladum nuorra állessjattugij (6). Analijssa lij aktisasj barggo SSHF ja Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) gaskan. Diedo Álmukregisstaris

viettjaduvvin. Álmmukregistar álgaduváj jagen 1964 ja danna li tjávdadiedo gájkaj birra gudi Vuonarijkan árru, duola degu árromsadje, sivijsa dille, jáhtem ja namá málsom. Álmmukregisstara diedoj navti bæssä tjuovvolit aktugasj ulmutja jáhtálimev. Statistihkalasj guovdásjdájmadahka (SSB) ja NIBR li tjoahkkim jáhtemdieđojt ja edna dábdomerkađt gájkajs gudi Vuonan árru, jáhtemhistávraľasj dáhtábásan. Dán diedo milta gávnajma juohk- kahattjav gut lij rieđadám ájggudagán 1950–1974 (25 jahkebuolva) ja gudi 15-jagágin árru avtan dajs 23 rabdaguovlo suohkanin Finnmárkos nuorttan gitta Nuortta-Trøndeláhkaj oarjján. Divna dan 23 tjuoldeđum suohkanin li stuorra oasse álmmugis sáme. Diehtten dahkap jut dán kapihttalin adnep suohkanij ja fylkkasuohkanij namáđt ja rájáđt navti gáđ lidjin jagen 2014, suohkanáđastusá ávddála. Suohkana juogeduvvin gietja sáme rabdaguovlluj:

1. Sis-Finnmárkko: Kárásjjáhká, Guovddagæjnno
2. Lulle-Finnmárkko: Unjárgga, Dætno, Porsáŋŋgo, Gáŋŋgavijjka
3. Alle-Finnmárkko: Sválesnuorre, Láhppe
4. Nuortta-Rámssá: Gájvuodna, Omasvuodna, Ivgo, Návuodna
5. Oarjje-Rámssá: Evenássje, Skáne, Rivtak, Loabák
6. Nordlánnda nuortta: Hábmer, Divtasvuodna
7. Nordlánnda oarjje ja Näämesjevuobme: Aarbárdde, Gaala, Namsskogan, Raavrhvijjka, Snáasa

Viettjaduvvin aj diedo gánná dá ulmutja árrun jagen 2008, gá lidjin álldarin 33–57 jagága. Duola degu registrieriduváj jus árrun nágin dajs 51 stádan/stádasuohkanin.

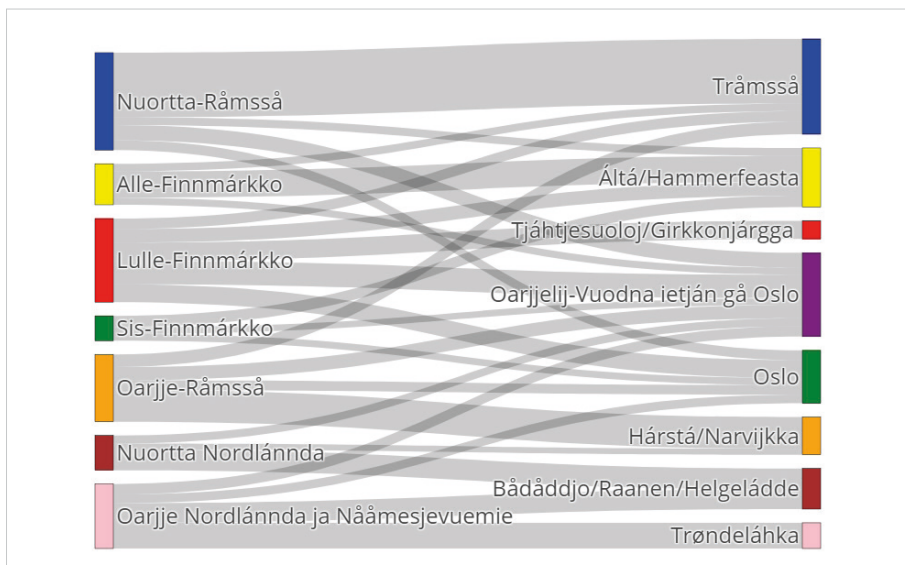
Galles li stáđajda jáhtálam, ja galles li báhtsám?

Gájka dát gietjat rabdaguovlos la edna jáhtálibme ierit. Dat 22 997 ulmutjis gudi dáj suohkanijn árrun 15-jagágin, lidjin 8318 ulmutja (36 %) gudi árrun nágin stádan Vuonan jagen 2008. Dájs lidjin 4489 nissuna ja 3829 álmmá, mij merkaj 39 % nissunijs ja 33 % álmmájs.

Stuoves árron la viek unne gájka dán gietja rabdaguovlon, ietján gá Sis-Finnmárkon, gánná la viek alla, sierraláhkáj álmmáj gaskan. Suláj lahkke divna báhtjajs Sis-Finnmárkon ælla goassak diededam jáhtemav. Jus buohtastahtá vuona suohkanij stuoves árronijn ábbáľattjat de la dat 36 % álmmáj gaskan ja 26 % nissunij gaskan gá gehtjat sijáđt gudi li badjel 40 jage vuorrasa. Dan 23 sáme rabdaguovlo suohkana registraranalijisan, li gasskamærrásattjat 27 % álmmá ja 16 % nissuna stuovesárron. Jus váľldeđp ierit Sis-Finnmárkov, de li dájŋ suohkanijn 24 % álmmájs ja 13 % nissunijs stuovesárron, mij merkaj dássju lahkkev dáses lándan ietján. Ietjá bágoj javladum li Kárásjjáhká ja Guovddagæjnno sierralágásj dilen mij guosská makta ulmutja báhtsi stuoves árron.

Gási jáhtáli?

Jáhtáliibme málsuoj guovlos guovlluj. Gávos 1 vuoset stuorámuš jáhtáliimijt dat gietjat rabdaguovlos stádasuohkanijda ma li gávtse juohkusij juogedum. Dábálamos la lagámuš stádaj jáhtet, vargga 40 % sijájs gudi jáhtin, mannin lagámuš stádaj. Sis-Finnmárkko ja Lulle-Finnmárkko li vehi ietjálágátja danen gá dáppet ienebut jáhtáli Osloj jali ietjá stádajda Oarjje-Vuonan. Trámssáj aj moaddása jáhtáli Nuortta-Rámsás, birrusij 60 % sijájs gudi dáppe stádaj jáhti árruji Trámssáj. Dát guovlos la binnemus jáhtem Oarjjelij-Vuodnaj. Duodden Trámssáj ienemusá jáhtáli ájge tjadá. Alle-Finnmárkos jáhti lahkke sijájs gudi stádajda jáhti juogu de Áltáj jali Hammerfæsstaj, madi Oarjjelij-Rámsá rabdaguovlojs moattes (41 %) jáhti Hárstáj jali Narvijkkaj. Suohkanijn Nordlándna nuorttalamos oasen álos (37 %) jáhti Bádáddjuij. Oarjjelsáme guovlo rabdaguovlo ma li Nordlándna ja Trøndelága rájen li vehi ietjálágátja navti jut e sæmme álu lagámuš stádajda jáde Helgeláttén jali Mávváj. Stádajáhtem dájs guovlojs manná ienebut Roandemij, Steinkjerraj ja Namsosaj (39 %).

Gávos 1: Jáhtáliibme 23 sáme rabdaguovlo suohkanis (juogedum gietja oassáj) 51 stádaj/stádasuohkanij (juogedum gávtse stádasuohkusij). 8318 ulmutja li jáhtám dáj guovloj gaskan ájggudagán 1965–2008. Gánná binnep gá 50 ulmutja li jáhtám de ij dat vuojnuu gávvasin. Gávvasa vuodo la tabælla 2.3 rappártån: Sørliie et al. (6), <https://hdl.handle.net/20.500.12199/5576>.

Geografijjalasj ja sjiervij tjanádum ieridisá jáhtema ja stuovesárroma gaskan

Finnmárko fylkan lidjin suohkana gánná lidjin sihke ienemus ja binnemus gudi stádajda jáhtálin, gánná Sválesnuoren ja Láhppen lij álemus jáhtáliibme ierit (50 %), madi sáme

ienepláhkosuohkana Kárásjjáhká ja Guovddagæjnno lidjin suohkana gánná binnemusá ierit jáhtálin (25 %). Ienep nissuna (39 %) gá álmhá (33 %) lidjin stádaida jáhtálam. Næjtso jáhtáli aj ienep gá báhtja ietjá rabdaguovlo suohkanijda, sihke ietjá sáme guovloida Nuorttalij-Vuonan ja lándan ietján. Ihkap sieradusá sjiervij gaskan, mij guosská jáhtemij, la tjanádum dasi jut álmhá ienebut gá nissuna válldi badjel æládusábmudagájt sijdabá-jken ja jut nissuna ienebut jáhtáli iellemguojme sijddasuohkanij gá nuppe guovlluj. Jáhtem ietjá sáme guovloida la binnum, valla nuoramusáj gaskan la vas lassánam. Ruopptot jáhtet bajássjaddamsuohkanij la suláj sæmme dábalasj nissunijda gá álmháida, 17 % ja 15 %.

Álles registaranalijssa ávddán biejaduvvá rappártán «Flytting til byer fra distriktsområder med samisk bosetting» (6). Nágín báhtusa registaranalijssas ávddán biejaduvvi Sáme tálla subtsasti 5 (7) ja Sámedikke 25-jage ávvudallama girjen (8).

Oasse 2 – gatjálvissjiebmáguoradallam

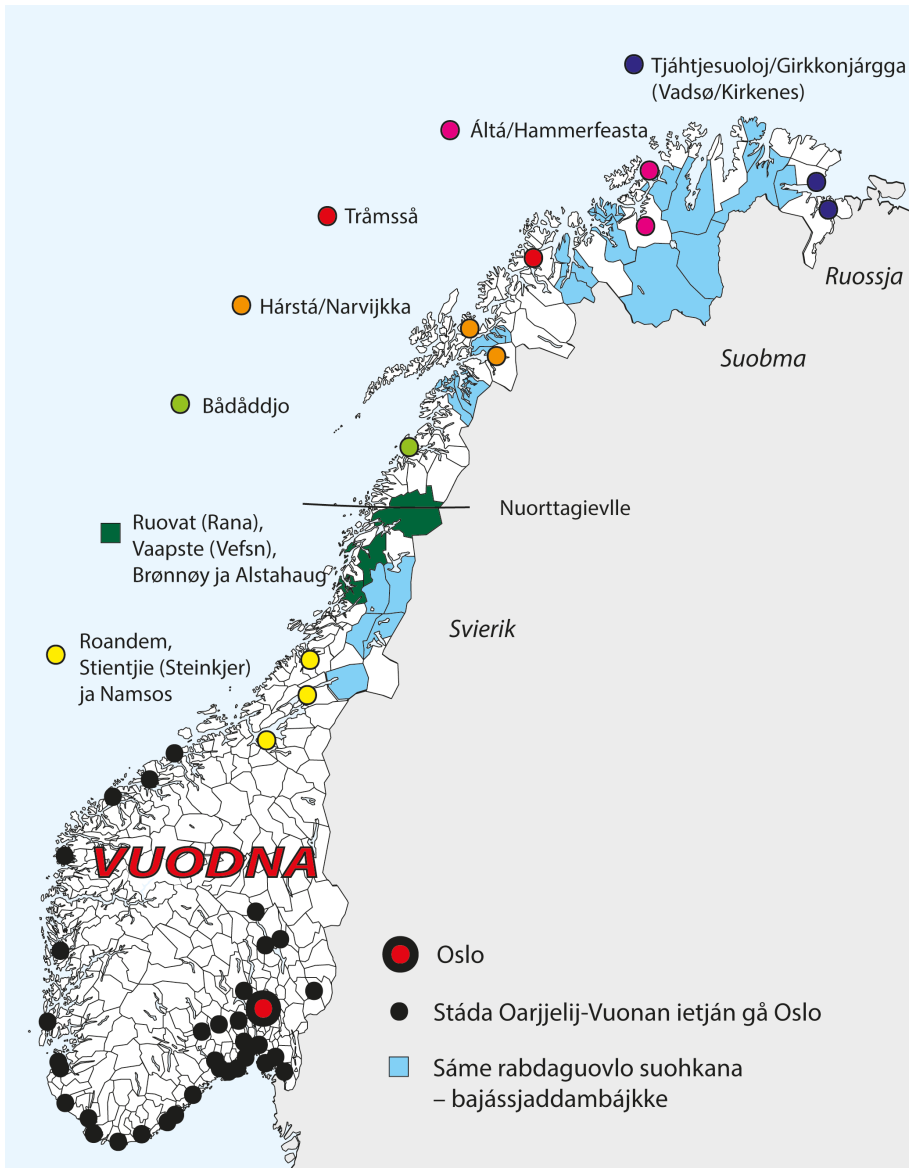
Gudi gáhtjoduvvin, ja galles válljijin sæbrrat?

Guoradallama nuppát oasse lij gatjálvissjiebmáguoradallam mav SSHF tjadádij jagen 2014 aktan NIBR, Sáme allaskávlá ja Statistihkalasj guovdásjdámadahka (9). Dáhtá gatjálvissjiebmáguoradallamis li rahpasa dutkijda gudi ájggu guoradallat sáme stádaárroj varresvuodav ja iellemdilev.

Gájka gudi állidin tjuovnovasj gájbbádušájt, gáhtjoduvvin dievddet nágín gatjálvissjiemáv mav pástan oadtjun:

1. Sij lidjin riegádam ájggudagán 1950–1975.
2. Gá dievddin 15 jage, de árru avtan dájs 23 rabdaguovlosuohkanin gánná árru edna sáme. 20 dát suohkanis li aj fáron SAMINOR-guoradallamin.
3. Jage 2013 lãhpan árrun sij avtan 51 tjuoldedum stádas Vuonan. Dát merkaj ájggudagán 1965–2013 lidjin jáhtám rabdaguovlos stáda.

Sijá máná gudi lidjin badjel 18 jagáa aj gáhtjoduvvin, vájku dal gánná lidjin bajássjaddam jali gánná árrun jagen 2014. Danen li guoradallamin guokta sierra juohkusa: akta vuostasj buolva juogos mij la rabdaguovlos jáhtám stáda ja nubbe nuppát buolva juogos. Nuppát buolva juogos soajttá jáhtám ietjasa æjgádij siegen mánnán, jali li stádan bajássjaddam. Tjuoldedum suohkana ja stáda li mierkkidum kártan gávvusin 2.

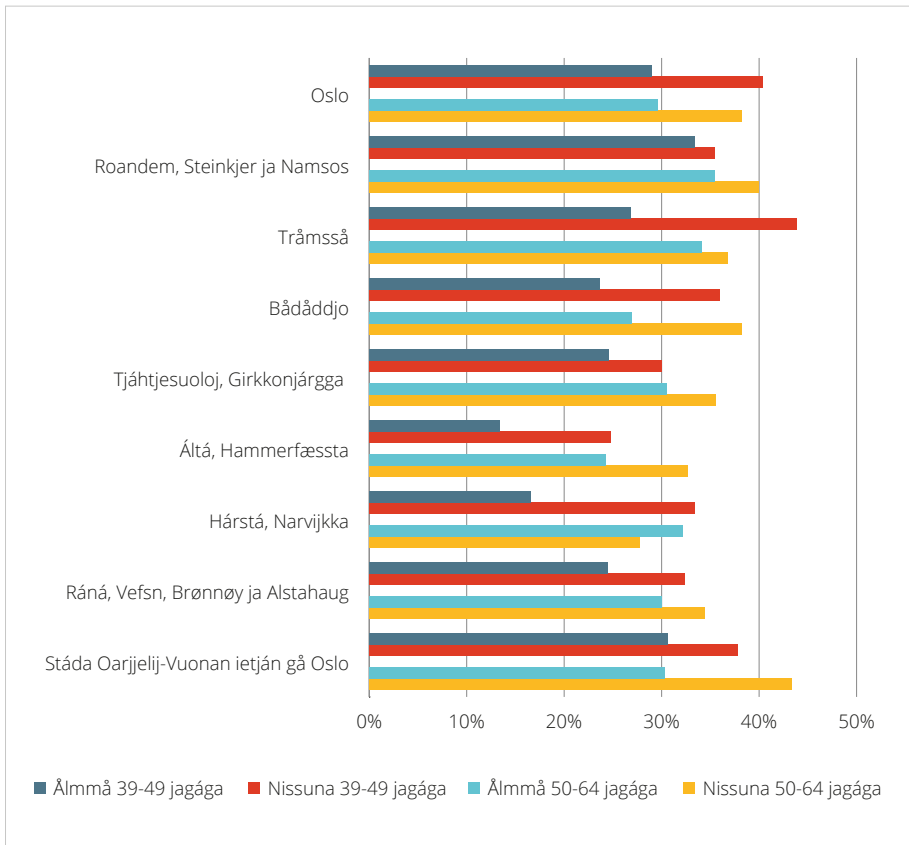
Gávos 2: Kárta mij vuoset suohkanijt gáttálvissjiebmáguoradallamin Fra bygd til by (2014) Kárta vuoset rabdaguovlo suohkanijt/bajássjaddambájkijjt ja stádajt/stádasuohkanijt gánná oassálasste uddni árru. Stádasuohkanij Ráná, Vefsn, Brønnøy ja Alstahaug gáktuj vállijima álles suohkanav láhkát. Dáj ietjá stádasuohkanijn gáhtjojma dássju iesj stáda viesádjijt. Gávos la ávdáda la ieŋŋilsgieallaj almoduvvam dán artihkkalin: Melhus et. al (9) <https://doi.org/10.1080/22423982.2020.1794456>, © Senter for samisk helseforskning, lisensiert under CC BY-NC 4.0.

Tabælla 1 gávvit da guokta juohkusa. Gáhtjojma 6176 vuostasjbuolva stádaárrijt. Sivvan gá dát láhko l binnep gá registaranalijssa vuosedij (8318) la gá dán aktijvuodan gáhtjojma dássju sijájt gudi lidjin iesj stádaj jáhtám, ja ij rabdaguovlojda stádasuohkana rájáj sisbielen. Tjuolldusa li stáda Helgeláttén, gánná váldijma fáron álles suohkanijt. Gáhtjojma 3394 nissunijt ja 2782 álmámájt. Sæmme degu registaranalijssa vuosedij de ienep nissuna gá álmám li jáhtám sáme rabdaguovlojs stádajda dán ájggudagán. Dájs válljijin 2058 oassálasstet guoradallamij (vásstedimprosænnta 33 %). 143 gáhttojma ruopptot sáddiduvvin boasto adressa, jábmema jali ietjá siváj diehti, danen lidjin 6033 gudi duodaj váldij vuosstáj gatjálvissjemáv. Dán tálla milta lij almma vásstedimprosænnta 34 %. Sijáj mánáj gaskan 1168 vásstedin dat 6433 gáhtjodum ulmutjis (vásstedimprosænnta 18 %). Sijájs 6197 duodaj vuosstáj váldin gatjálvissjemáv (almma vásstedimprosænnta 19 %). Dát la viek unnep vásstáduprosænnta gá buohtaštahtá vuostasj buolvajn, ihkap dan diehti gá nuppát buolvva l nuorap, ja nuorap ulmutja e heva oassálaste álmukguoradallamijda (3, 4, 10, 11).

	Vuostasj buolvva	Nuppát buolvva
Man vuorrasa (jage láhpan)	39–64 jagága	19–46 jagága
Gáhtjodum	6176 (3394 nissuna, 2782 álmámá)	6433 (3150 nissuna, 3283 álmámá)
Oassálasste	2058 (33 %)	1168 (18 %)
Galla oassálasste diedoj álldara, sjierve ja árromsaje birra	1996	1144
Nissuna	1227 (61 %)	744 (65 %)

Tabælla 1: Dan guovte juohkusa birra gatjálvissjebmáguoradallamin Fra bygd til by jagen 2014.1

Gávos 3 vuoset vásstedimprosentav sijáj gaskan gudi li duon dán stádaj jáhtám (vuostasj buolvva) nissunij ja álmámáj gaskan guovte áldarjuohkusa milta. Vásstedimprosænnta lij vuolemusán nuoramus áldarjuohkusin, álmámáj gaskan, ja smáv stádajn nuorttali-juonan. Állu vuolemus oassálasstem lij álmámáj gaskan gudi li nuorabu gá 50 jage Áltán/Hammerfestan. Dánna ep vuoseda galles nuppát buolvan vásstedin juogedum sjiervijda, álldarij ja árromsadjáj, valla oanegattjat javladum de lij binnep álmámáj gaskan gá nissunij gaskan, binnep nuoramusáj gaskan, alemus Oslon ja vuolemus Finnmárkon. Man tjelgga sieradásá li sjiervij milta vuojnna viek tjelggasit tabellan 1, gánná álles 65 % vásstáduásájs li nissunijs, vájku ienep álmámá gá nissuna gáhtjoduvvin guoradallamij.

Gávov 3: Våsstedimprosænnta gatjålvissjiejbmåguoradallamin Fra bygd til by (2014) 1996 vuostasj buolva ådå viesådijis duot dåt stádaguovlluj, juogedum álldara ja sjierve milta.

Gåsstá li oassálasste jáhtám, ja gánná dálla árru?

Tabælla 2 vuoset galled li jáhtám sámie rabdaguovlo suohkanijs, nieljet nuorttalamos fylkas, stádajda danga ietjas fylkan ja stádajda ietjá fylkajn/guovlojn, guoradallama vuostasj buolva oassálasste. Valla lahkke oassálasstijs lidjin árrum nágin stádaj danga ietjas fylkan, ja gudás låget oassálasstes árrun stádajn Nuortta-Vuonan. Ienemus oassálasste árru Råmsån (stáda Tråmsså ja Hårstá – ienemuså Tråmsån), valla moattes sijájs gudi Finnmárkon jali Råmsån li bajássjaddam árru aj Oslon.

		Bajássjaddamfylkka			
		Finnmárkko	Rámssá	Nordlánnda	Nuortta-Trøndeláhka
Udnásj árrum- sadje	Finnmárkko	266	40	11	<10
	Rámssá	112	291	51	<10
	Nordlánnda	30	49	220	15
	Nuortta-Trøndeláhka	<10	<10	<10	64
	Oslo	151	106	55	29
	Østlandet ietján gá Oslo	93	75	36	19
	Oarje-/Alle-/ Gasska- Vuodna	91	66	52	48

Tabælla 2: Fra bygd til by (2014) gatjálvissjiemá guoradallamis. Galles li jáhtám stádajda danga ietjas fylkan ja stádajda ietjá fylkajn/guovlojn, guoradallama vuostasj buolva oassálasste.2

Makkir diedo li tjoahkkidum?

Sij gudi gáhtjoduvvin oadtjun 8-bællásasj gatjálvissjiemáv mav de máhttin dievddet páhp-párin jali nehta baktu. Gatjálvissjiemán lidjin gatjálvisá tjerdalasj duogátja ja giela birra, var-resvuoda, iellemvuoge, iellemdile, badjelgæhttjama, identitiehta, árbbedábálasj tjehpudagáj/ russtima birra, bájkkáj ja kultuvrraj gullut, politihkalasj oassálasstema, vuojno sámegielaj gáktuj, manen la jáhtám ja makkir sáme fállaldagá li mánájárruhijn ja skávlájn. Duodden gatjádijma oassálasstijs gudi ietja javllin sij li sáme máttos makta sijá mánájn la læhkám sáme-giela fállaldahka mánájárruhin ja skávlán. Gatjálvissjiemán lidjin da sæmmi lågenanakta gatjálvisá tjerdalasj duogátja ja giela birra degu SAMINOR (gehtja kapihtal 2 SAMINOR birra).

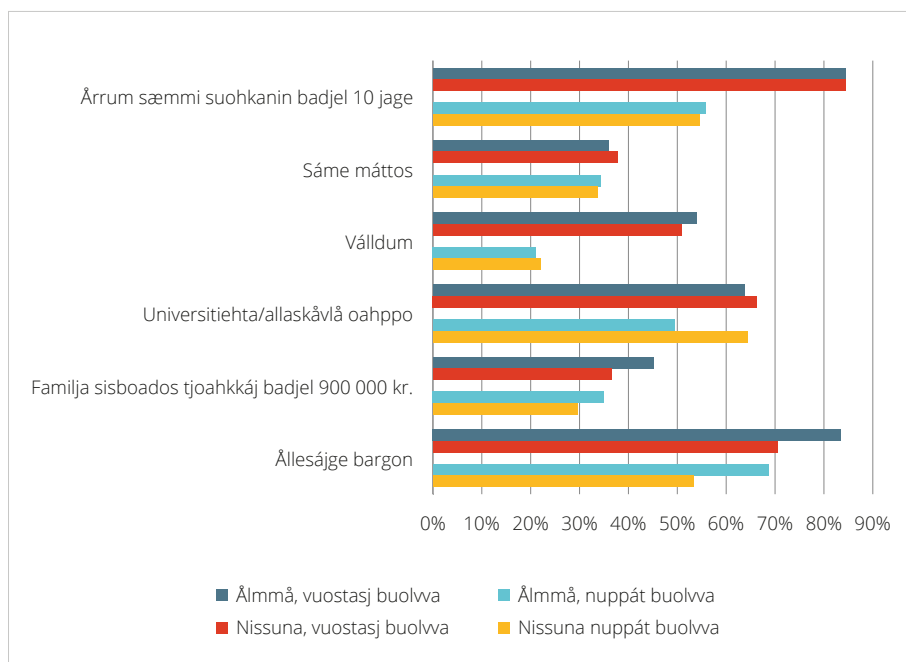
Ma li oassálasstij dábdomerka?

Gávvusin 4 ávdđanbuktep nágin dábdomerkajt oassálasstij birra. Ienemusá gudi guoradallamij oassálasstin li árrum guhkep gá lågev jage ietjasa dálásj stádasuohkanin. Sijáj gaskan gudi ietja lidjin stádaj jáhtám, lidjin ienep gá gávtses lãhkãsis árrum danga sæmmi suohkanin guhkep gá lågev jage, mij merkaj ienemusá li buoragit sajájduvvam dan stádaj gánná árru. Sihke vuostasj- ja nuppát buolva juohkusin lij suláj gálmadisoasse gudi lidjin sáme máttos (730 sijájs gudi lidjin jáhtám stádaj ja 288 nuppát buolvan), mij merkaj lidjin vásstedam sij li sáme unnemusát avtan dajs lågenanavta gatjálvisás tjerdalasjvuoda ja giela birra. Ællim ga sjiervij gaskan ieridisá mij guosská sáme duogátjav diededit.

Lahkke vuostasj buolva juohkusis ja 20 % nuppát buolva juohkusis lidjin válddum. Gá ælla nav moattes gudi li válddum hiehpá buoragit nasjávnlásj tállaj ma vuosedi ienep ja ienep ulmutja aktu árru ja gá válddu de dat dápáduvvá mañebun iellemin gá mij lij dábálasj ávdđála (1).

Badjel 60% sijájs gudi rabdaguovlos stádaj li jáhtálam, li láhkám universitiehtan jali allaskávlán, dát dásse la suláj sæmmi nissunijda ja álmhájda (gávos 4). Ahtu la navti ahte álmháj gaskan la ienemus dábalasj oanep universitiehtta- jali allaskávláoahpojn (< 4 jage), madi ienep nissunijn la guhkep gá niellja jage oahppo (9). Nuppát buolvan li viek edna ienep nissuna gá álmhá gejn la universitiehtta- jali allaskávláoahppo (gávos 4). Dát la degu vuorddám lip, danen gá jage 1980 mañjela li læhkám ienep nissuna gá álmhá Vuona universitiehtaj studentaj gaskan. Goappátijij juohkusijn li viehka állo ienep álmhá gá nissuna gejna la viddnofáhkaskávlá alemus áhpadussan.

Vájku sihke vuostasj ja nuppát buolva nissunijn la guhka áhpadus, de la álmhájn gejn la alemus sisboados, ietjas diededime milta. Ienep álmhá gá nissuna li aj álles ájge bargon. Danen gá nuppát buolva juohkusa oassálasste li nuorap gá vuostasj buolva juohkusa oassálasste, oassálasstij gudi li muhtema dássju 19 jagága, de li dávk moattes gudi ælla ájn állim ietjasa áhpadusáv, ælla háhppidam válldut jali barggagoahdet. Dat tjielggi manen nuppát buolva oassálasstijn la binnep báلكká ja ælla sæmmi álos álles virgen degu vuostasj buolva juohkusin. Vuorddep nuppát buolva juogos mañenagi oadtju ienep alep oahpov gá ietjasa æjgáda ájge bále.

Gávos 4: Nágjn dábdomerka Fra bygd til by (2014) gatjálvissjiebmáguoradallama vuostasj ja nuppát buolva oassálasstijs. Vuostasj buolva juogos lij jagen 2014 álldarin 39–64 jage, madi nuppát buolva lij álldarin 19–46 jage.

Tjoahkkájgæsos

«Fra bygd til by» prosjevt mávtástuhttem lij ahte vájlluji diedo urbána sámij varresvuoda ja iellemvidjurij birra. Registaranalijša vuosedi inep nissuna gá álmhá li jáhtám sáme rabdaguovlojs stádajda. Suohkanij ja geografijjalasj guovloj gaskan li aj sieradusá ma guoski jáhtálibmáj ja stuoves árronij. Vájku ij la bessam tjerdalasjvuodav gávnnat iesj registaranalijšan, de li edna sáme viesáda guoradallama divna suohkanijn. Registaranalijša báhtusa vuosedi edna sáme árru stádajn Vuonan, nágin stádajn inep gá iehtjáda. Registarguoradallama buoragit gávvidi jáhtema minsstarijt ja sjiervve- ja áldarjuohkemav sijáj gaskan gudi li jáhtám ja gudi li báhtsám. Dá li ájnas diedo almulasj ásadusájda degu suohkanijda, fylkajda, Sámediggáj, direktoráhtajda ja departementajda. Árronja jáhtemminsstarav buoragit dádjadit la ájnas gá dievnastusfálaldagájt galggá plánit. Registaranalijssa lij aj ájnas vuodon tjuovvovasj gatjálvissjiebmáguoradallamij mij vaddá edna diedoijt rabdaguovlo álmhuga birra mij mañenagi la sjaddam oassen stáda álmhugis.

Gatjálvissjiebmáguoradallam «Fra bygd til by» tjadáduváj sijáj gaskan gudi li guovdásj sáme guovlojs jáhtám stádajda Vuonan. Tjoahkkim lip aj diedoijt sijáj mánáj birra gudi li badjel 18 jagága, valla gá ælla nav moattes sijájs gudi oassálasstin de galggá várrogisát dájht dájhtájt adnet. Sihke vuostasj ja nuppát buolva juohkusin la suláj gálmadis oasse gudi li sáme, navti máhtta guoradallat sjadde vuona bielesáme stádaárro álmhuga varresvuodav, kultuvrav ja iellemvuogev. Birrusij lahkke oassálasstijš li válljim árrut stádaj danga sæmme fylkan gánná li bajássjaddam. Siján, gudi li stádaj jáhtám, la ábbálatjtat alla oahppo, ja nissunijn la guhkep oahppo gá álmhájn.

Gatjálvissjiebmáguoradallama dáhtá li rahpasa dutkijda gudi ájggu guoradallat varresvuodav ja iellemdilev vuona bielesáme stádaárroj gaskan gudi li rabdaguovlojs stádaj jáhtám.

Ruhtadibme

Ádástuhttem-, háldadim- ja girkkodepartemænnta (FAD) (2014 rájes Suohkan- ja ádástuhttemdepartemænnta) la ruhtadam guoradallamav.

Referánsa

1. Modig I. Dette er Norge 2020. Tall som forteller. Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2020. [Dáppet viettjadum: https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/430969?_ts=1756a0b4970].
2. Pedersen P, Nyseth T. City-Saami: Same i byen eller bysame? Skandinaviske byer i et samisk perspektiv. Karasjok: Čálliidlagáduš, 2015 (ISBN: 978-82-8263-181-5).

3. Lund E, Melhus M, Hansen KL, Nystad T, Broderstad AR, Selmer R, et al. Population based study of health and living conditions in areas with both Sami and Norwegian populations--the SAMINOR study. *Int J Circumpolar Health* 2007;66(2):113-28. <https://doi.org/10.3402/ijch.v66i2.18241>
4. Brustad M, Hansen KL, Broderstad AR, Hansen S, Melhus M. A population-based study on health and living conditions in areas with mixed Sami and Norwegian settlements - the SAMINOR 2 questionnaire study. *Int J Circumpolar Health* 2014;73:23147. <https://doi.org/10.1177/1403494819845574>
5. Broderstad AR, Hansen S, Melhus M. The second clinical survey of the population-based study on health and living conditions in regions with Sami and Norwegian populations - the SAMINOR 2 Clinical Survey: Performing indigenous health research in a multiethnic landscape. *Scand J Public Health* 2019;1403494819845574. <https://doi.org/10.1177/1403494819845574>
6. Sørli K, Broderstad AR. Flytting til byer fra distriktsområder med samisk bosetting. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning, 2011 (ISBN: 978-82-7071-912-9). <https://hdl.handle.net/20.500.12199/5576>
7. Broderstad A, Sørli K. Bo- og flyttetrender i norsk-samiske kommuner gjennom 40 år i relasjon til sysselsetting. Samiske tall forteller 5, kommentert samisk statistikk 2012. Samiske tall forteller. 1/2012. Kautokeino: Samisk høyskole, 2012. [Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/23ea877e01754aa1835abe963fa68f1e/samiske_tall_forteller_5.pdf].
8. Broderstad AR, Broderstad EG. Flytting og urbanisering: Sapmi i forandring. I: Nystø SR, Guhttor M, Pedersen S, redaktører. Sametinget 25 år. Karasjok: Sametinget, 2014 (ISBN: 978-82-91200-19-4).
9. Melhus M, Eliassen BM, Broderstad AR. From rural to urban living--migration from Sami core areas to cities in Norway. Study design and sample characteristics. *Int J Circumpolar Health*. 2020;79(1):1794456. <https://doi.org/10.1080/22423982.2020.1794456>
10. Krokstad S, Langhammer A, Hveem K, Holmen TL, Midthjell K, Stene TR, et al. Cohort Profile: the HUNT Study, Norway. *Int J Epidemiol* 2013;42(4):968-77. <https://doi.org/10.1093/ije/dys095>
11. Galea S, Tracy M. Participation rates in epidemiologic studies. *Ann Epidemiol* 2007; 17(9):643-53. <https://doi.org/10.1016/j.annepidem.2007.03.013>